

4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus

4.2.1 Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiovetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiovetusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiovetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiovetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiovetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio--opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämäntilanteeseen tai eri oppiaineiden opiskeluun.

Paikallinen tarkennus

Oppimisen tuki Kemijärven lukiossa

Oppimisen tuen tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertaiset osallisuuden ja onnistumisen mahdollisuudet lukio-opinnoissaan. Oppimisen tuen lähtökohtana on aktiivinen ja oma-aloitteinen opiskelija. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan omat oppimisen tuen tarpeensa ja heitä kannustetaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja olemaan aloitteellinen tuen pyytämisessä. Henkilökunta luo avun pyytämiseen kannustavan ilmapiirin.

Oppimisen tuki perustuu opiskelijoiden vahvuuksiin ja oppimista tukeviin työskentelytapoihin sekä arjen rakenteisiin ja käytäntöihin. Hyvällä suunnittelulla ja valmistelulla ennaltaehkäistään haasteiden ilmenemistä ja kasaantumista. Opiskelijoiden oppimista ja tuen tarvetta seurataan osana opetusta sekä sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Aineenopettajan rooli on keskeinen tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen antamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa.

Oppimisen tuesta tiedottaminen

Oppimisen tuen mahdollisuuksista tiedotetaan opiskelijoita opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Tietoa tuesta annetaan ryhmänohjaajan tapaamisissa, Tervetuloa lukioon -opintojaksolla sekä opinto-oppaassa. Myös aineenopettajat kertovat tukitoimista omilla oppitunneillaan. Erityisopettaja tiedottaa tuen mahdollisuuksista opiskelijoita ja alaikäisten opiskelijoiden huoltajia Wilma-viestillä ja tarvittaessa vanhempainilloissa.

Oppimisen tuen tarpeen arviointi

Lukio-opintojen alkaessa

Opiskelijan oppimisen tuen tarvetta arvioidaan lukio-opintojen alkaessa. Perusopetuksesta siirtyy lukioon koulutuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto kuten oppimisen tuen hallinnolliset päätökset ja pedagogiset asiakirjat sekä opettajien ja muun henkilöstön havainnot. Oppilaalla ja huoltajalla on lisäksi mahdollisuus antaa kirjallinen lupa erilaisten lausuntojen (lääkäri, psykologi) siirtämiseen tulevaan oppilaitokseen. Lukio-opintojen alussa tämä opetuksen kannalta välttämätön tieto siirretään tiedonsiirtopalaverissa, johon osallistuvat lukion ryhmänohjaaja, opiskelijaa opettavat opettajat, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja rehtori.

Lukio-opintojen alussa erityisopettaja järjestää kaikille opiskelijoille lukemisen ja kirjoittamisen taitoja mittaavan lukiseulan ja tarvittaessa muita testejä. Seulan perusteella erityisopettaja kutsuu opiskelijan haastatteluun ja yksilötesteihin ja on tarvittaessa yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajaan. Opiskelijan luvalla erityisopettaja tiedottaa opettajia testeissä ja haastatteluissa ilmenneistä tuen tarpeista.

Perusopetuksesta siirtyneen tiedon, testien tulosten, opiskelijan haastatteluiden ja aineenopettajien havaintojen sekä mahdollisten koulupalavereiden pohjalta erityisopettaja yhteistyössä ryhmänohjaajan kanssa arvioi opiskelijan tuen tarvetta heti lukio-opintojen alussa.

Lukio-opintojen aikana

Jokaisen opettajan vastuulla on havainnoida opiskelijoiden oppimista ja mahdollista tuen tarvetta opintojen aikana. Oppitunneilla ja itsenäisessä työskentelyssä kiinnitetään huomiota esimerkiksi työskentelytaitoihin, keskittymisen ja tarkkaavuuden ylläpitämisen taitoihin, lukunopeuteen, oikeinkirjoitukseen sekä loogiseen päättelyyn. Kun aineenopettaja havaitsee opiskelijalla oppimisen vaikeutta, hänellä on velvollisuus ottaa asia puheeksi opiskelijan kanssa ja tukea häntä oman oppiaineensa oppimisessa. Aineenopettaja seuraa myös opiskelijoiden opintojen etenemistä, kuten pakollisten opintojaksojen suorittamista omassa oppiaineessaan. Aineenopettaja tiedottaa ryhmänohjaajaa ja erityisopettajaa opiskelijan tuen tarpeista. Myös opiskelijaa itseään ja hänen huoltajaansa kannustetaan tuomaan ilmi mahdollinen tuen tarve.

Ryhmänohjaaja on opiskelijaryhmänsä lähiohjaaja, joka tapaa vastuuryhmäänsä säännöllisesti ohjaustuokioissa. Lisäksi hän haastattelee jokaisen ryhmänsä opiskelijan ja käy tarvittaessa muita yksilökeskusteluja opiskelijoittensa kanssa. Ryhmänohjaajan vastuulla on seurata ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä periodeittain ja lisäksi seurantapalaverissa 2 kertaa lukuvuodessa yhdessä erityisopettajan ja opinto-ohjaajan kanssa. Ryhmänohjaaja järjestää tarvittaessa yhdessä opiskelijan kanssa opiskelijapalaverin tai moniammatillisen yksilökohtaisen opiskelijahuoltopalaverin laajemman tuen saamiseksi.

Erityisopettaja järjestää kaksi kertaa lukuvuodessa ryhmänohjaajille seurantapalaverin, johon osallistuvat erityisopettajan ja kyseisen ryhmän ryhmänohjaajan lisäksi opinto-ohjaaja. Seurantapalaverin tarkoitus on varmistaa, että suunniteltu oppimisen tuki toteutuu, eikä yhdenkään opiskelijan tuen tarve jää huomaamatta. Tapaamisessa sovitaan tarvittavat toimet sekä työn- ja vastuujako.

Opiskelijalla on vastuu omasta opiskelustaan ja oppimisestaan. Lukion tavoitteena on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä omasta oppimisestaan ja kannustaa ja rohkaista tuen pyytämiseen matalalla kynnyksellä. Opiskelija on tiiviisti mukana arvioimassa tuen tarvetta sekä suunnittelemassa tukitoimia ja hän sitoutuu yhdessä sovittuihin tukitoimiin. Tarvitessaan lisätukea opiskelijaa kannustetaan valitsemaan oppimista tukevia valinnaisia opintojaksoja.

Opiskelijalla ei ole kuitenkaan velvoitetta ottaa oppimisen tukea vastaan.

Oppimisen tuen tukitoimien kirjaaminen

Oppimisen tuen kirjaamisella varmistetaan tuen suunnitelmallisuus ja tuen toteutumisen seuranta ja arviointi. Opiskelijan luvalla erityisopettaja kirjaa yhdessä opiskelijan kanssa suunnitellut tukitoimet Pedagogisen tuen suunnitelmaan. Tämä suunnitelma on osa opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Opiskelija voi myös kieltää tukitoimien kirjaamisen.

Oppimisen tukitoimien toteuttaminen

Opiskelijan oma aktiivinen rooli tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa on keskeinen. On tärkeää, että opiskelija sitoutuu yhdessä tehtyyn suunnitelmaan ja ottaa tarjottua tukea vastaan. Lukion henkilökunta ohjaa ja kannustaa opiskelijaa tukitoimien toteutumisessa.

Aineenopettajan rooli oppimisen tuessa on keskeinen. Opiskelijoiden tuen tarpeen huomioiminen kuuluu jokaiselle opettajalle. Aineenopettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opiskelun järjestelyt tukevat opiskelijoiden oppimista; opettaja ohjaa, eriyttää, havainnollistaa, käyttää monipuolisia työtapoja, hyödyntää oppimisympäristöä ja mahdollistaa erilaisia osaamisen osoittamistapoja. Opiskelija voi saada lisäaikaa tehtävien ja kokeiden suorittamiseen sekä käyttää oppimista tukevia välineitä kuten sermejä, lukuviivaimia ja värikalvoja. Aineenopettaja myös seuraa toiminnan vaikuttavuutta ja kehittää opetustaan tarvittaessa kollegoiden ja erityisopettajan tuella.

Aineenopettaja voi lisäksi antaa tukiopetusta niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia selviytyä opinnoistaan, mikäli vaikeudet eivät johdu opiskelijan omista laiminlyönneistä. Oppimisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan kuitenkin huomioon opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan. Tukiopetuksessa voidaan kerrata opittua, eriyttää opetusta, kehittää opiskelutaitoja sekä vahvistaa kielitaitoa sanaston ja kielen käytön tapojen osalta. Opiskelijan oppimisen tukea ovat myös lukio-opintojen joustavat järjestelyt ja samanaikaisopetus.

Opiskelijan oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tuen lisäksi myös *erityisopettajan* antamaa opetusta ja ohjausta. Tällainen tuki ei edellytä hallintopäätöstä. Erityisopettaja tukee opiskelijaa oppimisessa ja opintojen sujumisessa. Tuki voi olla keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista sekä sopivien oppimisstrategioiden etsimistä ja opiskelutaitojen kehittämistä. Erityisopettaja tukee opiskelijaa kokonaisuuksien jäsentämisessä, tehtävien ja opintojen aikatauluttamisessa, tehtävien valmiiksi saattamisessa sekä itsenäisessä opiskelussa. Erityisopettaja ohjaa opiskelijaa ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyjen hakemisessa. Hakemuksen liitteeksi erityisopettaja laatii lukilausunnon ja toimittaa pedagogisen tuen suunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa.

Oppimisen tukeen voi kuulua myös *opinto-ohjaajan* antama tuki ja ohjaus.

Oppimisen tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen aineenopettajan, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan velvollisuus on kirjata tarjotut ja toteutuneet tukitoimet sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Ryhmänohjaaja seuraa tuen toteutumista yhteistyössä opiskelijan ja muiden opettajien kanssa. Lukukausittaiset seurantalaverit toimivat ryhmänohjaajan tukena tuen toteutumisen seurannassa.

4.2.2 Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiopetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esiteltyyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista,

toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhoollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

Paikallinen tarkennus

Erityisopetus Kemijärven lukiossa

Mikäli opiskelija tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioden, on opiskelijalla oikeus erityisopetukseen. Erityisopetuksella tarkoitetaan erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta. Erityisopetus on luonteeltaan oppimisen tukea intensiivisempää ja perusteellisempää.

Lukioon hyväksyttävillä tulee kuitenkin olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista, eikä lukiokoulutuksessa ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista.

Erityisopetuksesta tiedottaminen

Opiskelijaa ja huoltajaa tiedotetaan erityisopetukseen liittyvistä oikeuksista ja prosesseista Tervetuloa Lukioon -opintojaksolla, opinto-oppaassa, Wilma-viestillä, oppilaskohtaisissa palavereissa ja tarvittaessa vanhempainilloissa.

Erityisopetuksen tarpeen arviointi

Jokaisen opettajan vastuulla on havainnoida opiskelijoiden oppimista ja tuen tarvetta sekä oppimisen tuen riittävyttä. Opettajan huolehtii, että suunnitellut tukitoimet toteutuvat ja opiskelijan vastuulla on ottaa vastaan tarjottua tukea. Kun opettaja havaitsee, että oppimisen tuki ei riitä opiskelijan tuen tarpeisiin, opettajalla on velvollisuus tiedottaa erityisopettajaa ja ryhmänohjaajaa opiskelijan mahdollisesta erityisopetuksen tarpeesta. Myös opiskelija itse tai huoltaja voivat ilmaista erityisopetuksen tarpeen. Erityisopetuksen tarve arvioidaan heti tuen tarpeen ilmetessä.

Ennen erityisopetuspäätöksen tekemistä oppimisen tuen muotoja on lukio-opinnoissa kokeiltu monipuolisesti ja ne on todettu riittämättömiksi; siksi erityisopetuspäätös tehdään lähtökohtaisesti aikaisintaan syyslukukauden loppupuolella. Erityisopetuspäätös voidaan kuitenkin tehdä jo lukio-opintojen alkaessa, kun se perustuu opiskelijan perusasteella todettuun vahvaan tuen tarpeeseen.

Erityisopetuksen tarve arvioidaan tilanteissa, joissa monipuoliset oppimisen tuen keinot ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Tarvittaessa erityisopettaja toteuttaa lisäselvityksiä yhdessä opiskelijan ja opiskeluhoollon kanssa. Tarkoituksena on varmistaa, että erityisopetukseen hakeutuminen perustuu huolelliseen harkintaan ja arviointiin.

Erityisopetuksen suunnittelu

Erityisopettaja kartoittaa erityisopetuksen tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa mahdollista hallintopäätöstä varten.

Erityisopetuspäätös

Hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekee Kemijärven lukion rehtori. Hän toimii hallintopäätöksentekoprosessin mukaisesti. Ennen päätöksen tekemistä rehtori kuulee opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Päätösharkinnassa otetaan huomioon se, onko opiskelija ottanut vastaan saamansa oppimisen tuen ja omalla toiminnallaan edistänyt opintojen etenemistä.

Erityisopetuksen toteuttaminen

Hallintopäätöksen myötä vastuu tukitoimien tarpeen arvioinnista, seurannasta ja toteuttamisesta on erityisopettajalla. Tuen toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös muu ohjaus- ja opetushenkilöstö sekä opiskelijahuollon toimijat. Oppimisen tuen tukitoimet jatkuvat erityisopetuksen rinnalla.

Erityisopetus on systemaattisempaa ja perusteellisempaa kuin oppimisen tuki. Se kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin oppimista tai opintoja vaikeuttaviin tekijöihin. Erityisopetus voi olla perusteellisempaa oppimistaitojen ja -strategioiden opettamista, tukea oman toiminnan ohjaamiseen, ajanhallintaan ja opintojen strukturoimiseen sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen, tavoitteita kohti menemiseen ja niiden saavuttamiseen. Erityisopetus voi olla yksilö- tai ryhmämuotoista.

Erityisopetuksessa huomioidaan opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt opinnoissa ja osaamisen osoittamisessa lukiokoulutuksen aikana ja ylioppilaskokeissa.

Erityisopetuksen tukitoimien kirjaaminen

Erityisopetuksen tukitoimien kirjaamisella varmistetaan tuen suunnitelmallisuus ja tuen toteutumisen seuranta ja arviointi. Erityisopettaja kirjaa yhdessä opiskelijan kanssa suunnitellut ja toteutuneet tukitoimet pedagogisen tuen suunnitelmaan, joka on osa opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Opiskelija voi kieltää tukitoimien kirjaamisen.

Erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa ryhmänohjaajan ja aineenopettajien kanssa.

Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista arvioidaan vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija ja erityisopettaja sekä tarvittaessa ryhmänohjaaja, aineenopettaja, opinto-ohjaaja ja mahdollisesti opiskeluhuollon henkilöstöä.

Erityisopetuksesta voidaan luopua uuden hallintopäätöksen myötä, jos erityisopetukselle ei enää ole tarvetta. Tällöin tuetaan opiskelijan siirtymistä oppimisen tuen tai muun tuen piiriin.

4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

Paikallinen tarkennus

Perustetekstin mukaisesti.

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi
- tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen
- tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi
- erityisopetuksen päätös
- opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Paikallinen tarkennus

Oppimisen tuen sekä erityisopetuksen työnjako ja vastuut Kemijärven lukiossa

Tukitoimet toteutetaan opiskelijan ja opetushenkilöstön yhteistyönä seuraavasti:

Opiskelija

Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen, vastuullisuuteen ja omaaloitteellisuuteen. Lukioon hyväksyttävällä opiskelijalla tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Opiskelijalla

- on velvollisuus osallistua opetukseen ja poissaololle tulee olla perusteltu syy.
- on oikeus hakeutua tuen piiriin, mikäli hänellä on haasteita oppimisessaan tai opiskeluissaan.
- ei ole oikeutta oppimisen tukeen, mikäli hän on jäänyt jälkeen opinnoissaan omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi.
- on oikeus aineenopettajan antamaan tukeen.
- on oikeus aineenopettajan tukiopetukseen.
- on oikeus saada erityisopettajan ja opinto-ohjaajan tukea ja ohjausta.
- on oikeus hallintopäätökseen perustuvaan erityisopetukseen, jos oppimisen tuki ei riitä ja hänellä on siihen perustellut syyt.
- on oikeus hakea opiskelun poikkeavaa järjestämistä perustelluista syistä – oppimäärän tavoitteista ei kuitenkaan voi poiketa.

Aineenopettaja

Aineenopettaja tukee opiskelijan oppimista ja hyvinvointia yhteistyössä lukion henkilöstön kanssa.

Aineenopettaja

- ohjaa ja tukee opiskelijoita oman oppiaineensa käytänteissä ja oppimaan oppimisessa.
- havainnoi opiskelijoiden oppimista ja tuen tarvetta ja ottaa huolen puheeksi opiskelijan kanssa.
- huomioi opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa, opetusjärjestelyissä ja pedagogisissa ratkaisuissa eriyttämällä opetus- ja arviointimenetelmiä.
- antaa tukiopetusta.
- seuraa antamansa tuen vaikuttavuutta.
- tiedottaa ryhmänohjaajaa ja erityisopettajaa opiskelijan oppimisen tuen ja erityisopetuksen tarpeesta.
- osallistuu tuen kirjauksiin tarvittaessa.
- tekee opiskelijan pedagogiseen tukeen liittyvää yhteistyötä ryhmänohjaajien, erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa.

Ryhmänohjaaja

Ryhmänohjaaja toteuttaa opiskelijoiden tukea yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Hän toimii oman ryhmänsä lähiohjaajana.

Ryhmänohjaaja

- seuraa ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja läsnäoloa.

- ottaa mahdollisen huolen puheeksi opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa.
- osallistuu tuen suunnitteluun ja tarvittaessa tuen kirjauksiin sekä seuraa tuen toteutumista ja riittävyyttä.
- keskustelee opiskelijan kanssa tuen toteutumisesta.
- on tarvittaessa yhteydessä opetus- ja opiskeluhuoltohenkilöstöön.

Erityisopettaja

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, ohjausta ja tukea. Erityisopettajan antama ohjaus ja opetus tai erityisjärjestelyhakemusten valmistelu eivät edellytä hallintopäätöstä.

Jos opiskelijalle tehdään erityisopetuksen hallintopäätös, erityisopettaja antaa opiskelijalle hallintopäätöksen mukaista erityisopetusta, kirjaa erityisopetuksen tukitoimet sekä seuraa ja arvioi tukitoimien vaikuttavuutta säännöllisesti.

Erityisopettaja

- opettaa, ohjaa ja tukee opiskelijaa.
- tiedottaa opiskelijoita ja huoltajia oppimisen tuen ja erityisopetuksen mahdollisuuksista.
- arvioi yhdessä opettajien ja opiskelijan kanssa opiskelijan tuen tarvetta opintojen alussa ja opintojen aikana.
- huolehtii omalta osaltaan pedagogiseen tukeen liittyvien asiakirjojen ylläpidosta ja kirjauksista.
- toteuttaa lukiseulan ja tarvittaessa yksilötestauksia.
- tekee ylioppilastutkiminnon erityisjärjestelytarpeen arviointia, ohjaa lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa.
- auttaa tarvittaessa aineenopettajia erilaisten opiskelijoiden tuen tarpeiden huomioimisessa ja osaamisen monipuolisessa osoittamisessa.
- tiedottaa rehtoria erityisopetuspäätöksen tarpeesta.
- osallistuu hallinnolliseen päätökseen perustuvan erityisopetuksen hakemisessa siten, että hän arvioi tuen tarvetta ja suunnittelee opiskelijan kanssa erityisopetuksen tukitoimia.
- antaa hallintopäätöksen mukaista erityisopetusta, kirjaa suunnitellut ja annetut tukitoimet sekä seuraa ja arvioi tukitoimien vaikuttavuutta säännöllisesti.

Opinto-ohjaaja

- suunnittelee ja seuraa opiskelijan opintojen toteutumista sekä mahdollista tuen tarvetta.
- osallistuu nivelvaiheen ja erityisjärjestelyiden edellyttämään tiedottamiseen.
- antaa tarvittaessa tehostettua opinto-ohjausta.

Rehtori

- vastaa oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestämisestä.
- tiedottaa omalta osaltaan opiskelijoille ja huoltajille oppimisen tuen ja erityisopetuksen mahdollisuuksista.
- vastaa ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyiden hakemisesta ja niiden toteutuksesta.
- kuulee opiskelijaa ja huoltajaa ennen erityisopetukseen liittyvän hallintopäätöksen tekemistä.
- tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta.
- tiedottaa kaikkia asianosaisia hallinnollisesta päätöksestä ja se sisällöstä.
- tekee erityisopetuksen lakkauttamista koskevan hallintopäätöksen, mikäli tuen tarvetta ei enää ole.